

סֶפֶק חֲשִׁיכָה סֶפֶק אֵינָה חֲשִׁיכָה תערוכת יחיד לאודי צ'רקה בגלריה גבעון אוצר: אבי לובין

לאחר למעלה מעשור מאז תערוכת היחיד האחרונה שלו, בונה אודי צ'רקה בגלריה גבעון מיצב תלוי מקום, שכולל עבודות פיסול, וידאו ורישום. בלב המיצב מערך פיסולי, שכולל פסלים דמויי עצים וענפים, שבתוכם מתגבשת ומתפרקת מושבה של טוואי משי (זחל המשי של עץ התות). לאורך זמן התערוכה הזחלים בוקעים מהביצים, אוכלים, טווים פקעות, הופכים לגלמים, ואז לפרפרים. במובן זה המיצב הוא תלוי זמן בשני מישורים: במישור האחד הוא מגלם מחזור חיים של טוואי המשי מבקיעת הביצים ועד עזיבת הפרפרים. במישור השני הוא תלוי זמן במובן הרבה יותר בסיסי – הוא נקבע לפי זמן צמיחתם של עלי עץ התות - המזון היחיד שהזחלים אוכלים. כדי שתהיה אספקה שוטפת של עלי תות למאכל, צ'רקה צריך להפעיל מערך של תלמידי תיכון מתנדבים, אותם הוא מלמד אמנות בישיבה התיכונית בר-אילן. אלה צריכים לדאוג במשמרות ובאופן שוטף לקטוף עלים טריים ולהביאם לחלל התערוכה. באופן זה המיצב חושף את מנגנוני העבודה וגם את מנגנוני הניצול שמאחוריו (של הנערים, כמו של הזחלים), ומציג את התהליך המחזורי על כל שלביו, כולל הנשלים, השאריות, וההפרשות.

ישנו כל העת סיכון שהדברים לא יעבדו והכל ירד לטמיון: שהביצים לא יבקעו, שהזחלים לא יטוו, שהגלמים לא יתגלמו, שמישהו לא יגיע למשמרת ולא ידאג לתזונת הזחלים. המיצב תלוי בהרבה מאוד גורמים כדי שהדברים ייצאו לפועל: עד לצמיחת העלים, הביצים חייבות להישמר במקור, כדי שלא יבקעו לפני צמיחת עלי התות וימותו. גם לאחר בקיעתן, חשוב לשמור על הטמפרטורה בחלל. צ'רקה יכול לנסות ליצור את התנאים האופטימליים, אך אינו יכול לשלוט באופן מוחלט באופן שבו יתגלגלו הדברים.

התערוכה היא מעין קריאת תגר על הסדר והמשמעת של הטבע, על האמונה הדתית ועל התהליך האמנותי. כותרת התערוכה, "ספק חשיכה ספק אינה חשיכה", לקוחה ממסכת שבת ב', שנקראת בערב שבת. היא מתייחסת לזמן שבין השמשות, זמן הדמדומים מרגע שקיעת השמש ועד זריחת הכוכבים. זהו זמן שנמצא תחת ספק עקרוני מאחר שאינו יום ואינו לילה. מחמת הספק הוא נידון בהלכה לחומרה ויש בו הקפדה על דינים הקשורים ליום שלפני וללילה שאחרי. בשונה מכך, דומה שלהתגרות ולסיכון יש קיום בסיסי בתערוכה של צ'רקה. הספק מוביל דווקא לאזור דמדומים שבו הגבולות נמתחים והקונבנציות מאותגרות. במקום לנסות ליצור ברית בין האמנות לאמונה הדתית, חילול הקודש שנוצר בתערוכה הוא כפול – זה של הדת וזה של האמנות. הדבר בולט במיוחד בעבודת וידאו שמציגה את תהליך ההירדמות של בתו של האמן. עבודה זו לא רק מאזכרת באירוניה את תולדות הציור המערבי, אלא גם מתגרה באמונה של סבתו של האמן, שאסרה לצלם אנשים ישנים כדי לא להתגרות בגורל – שמה לא יתעוררו. בעבודת וידאו אחרת, האמן, כמו צייד חסר תכלית, תופס דבורים, מנטרל מהן את העוקץ ולאחר מכן משחרר אותן לחופשי (אך גם אל מותן). לצד אלה – מספר רישומים: רישומים מתוך סדרת חזנים וכובעי חזנים של צ'רקה. החזנים אינם רק שליחי הציבור שמייצגים את הקהל בתפילה לאלוהים, אלא גם מוזיקאים, אמנים שמבצעים לחנים מקוריים, מקליטים ומופיעים באולמות קונצרטים. ברישומים של צ'רקה פניהם של החזנים הולכים ונמוגים, כמעין ציות לצו האוסר לעשות פסל ותמונה. בכך הוא ממלא – ברצינות ובביקורתיות בעת ובעונה אחת – את הנוהג שקיים בזרמים מסוימים של הדת היהודית לפגום או להשחית את הפנים של פסל או ציור כדי לא לעבור על האיסור האמור. רישום גדול ממדים אחר מציג את כיסא אליהו, שעליו מלים אבות את בניהם בבית הכנסת. דימויו של הכיסא מתחבר גם לסדרה של דימויים בתולדות האמנות המערבית, מדיוקן האפיפיור של ולסקז, דרך כיסא האפיפיור של פרנסיס בייקון ועד לכיסא החשמלי של אנדי וורהל.